

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 8Cdo/210/2019
Identifikačné číslo spisu: 6115215486
Dátum vydania rozhodnutia: 28.07.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Marián Sluk
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:6115215486.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne B. S., bývajúcej v O., S. X, zastúpenej Advokátskou kanceláriou Ivan Syrový, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Kadnárova 83, IČO: 47 232 765, proti žalovanej X. W., bývajúcej v W. Ľ., K. W. XX, zastúpenej advokátskou kanceláriou JUDr. Ivan Spišiak - advokát s.r.o., so sídlom v Banskej Bystrici, Nad plážou 7, IČO: 46 838 805, o uloženie povinnosti strpieť povinnosti vyplývajúce z vecného bremena a zdržanie sa neoprávnených zásahov do užívania veci, vedenom na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 12C/298/2015, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 30. marca 2017, sp. zn. 12Co/435/2016, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 30. marca 2017, sp. zn. 12Co/435/2016 v časti potvrdzujúceho výroku v spojení so závislým výrokom o nároku na náhradu trov odvolacieho konania v rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 30. mája 2019 sp.zn. 12Co/41/2018 z r u š u j e a v rozsahu zrušenia vec vracia Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Banská Bystrica rozsudkom zo 16. augusta 2016 č. k. 12C/298/2015-194 vo výroku I. zamietol návrh žalovanej na prerušenie konania do právoplatného skončenia veci vedenej Okresným súdom Banská Bystrica sp. zn. 20C/13/2016, výrokom II. žalobu v celom rozsahu zamietol a vo výroku III. rozhodol, že žalovaná má nárok na náhradu trov konania v plnej výške.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom z 30. marca 2017, sp. zn. 12Co/435/2016 - (I.) potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v časti druhého výroku, ktorou zamietol žalobu o uloženie povinnosti žalovanej strpieť právo prechodu cez pozemok parcela č. XXXX, k. ú. W. Ľ. zapísaný na liste vlastníctva č. XXX Okresného úradu O. O., katastrálny odbor pre parcely č. XXXX, XXXX/X, XXXX/X k. ú. W. Ľ. zapísané na liste vlastníctva č. XXXX Okresného úradu O. O., katastrálny odbor - (II.) zrušil a vrátil rozsudok okresného súdu v časti druhého výroku, ktorou zamietol žalobu o uloženie povinnosti žalovanej a jej blízkym osobám zdržať sa neoprávnených zásahov do práva na nerušené užívanie veci - domu, a to neoprávnených zásahov do vodovodnej a kanalizačnej prípojky k domu so súpisným číslom XXX postavenom na pozemku parc. č. XXXX, druh pozemku: zastavané plochy a

nádvoria o výmere 561 m², zapísanom na liste vlastníctva č. XXXX vedenom Okresným úradom O. O., katastrálny odbor, okres: W. Ľ. a v závislom výroku o trovách konania - (III.) a v zrušenom rozsahu vec vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

2.1. Odvolací súd skonštatoval, že z uzavretej kúpnopredajnej zmluvy z 27.11.1941 medzi právnym predchodcom žalobkyne - F. Z. a Q. Z. ako kupujúcimi a X. Z. a jeho manželkou U. ako predávajúcimi, patrila služobnosť v podobe práva prechodu cez vtedajší pozemok parc. č. XXX/X, terajší pozemok C-KN parc. č. XXXX F. Z., jeho manželke (rodičia žalobkyne) a ich potomkom, teda aj žalobkyni. Žalobkyňa sa však domáhala, aby súd žalovanej uložil povinnosť strpieť právo prechodu cez pozemok parc. č. XXXX, XXXX/X, XXXX/X kat. úz. W. Ľ. zapísaný na LV č. XXXX Okresného úradu O. O. katastrálny odbor, teda in rem, nedomáhala sa uloženia povinnosti strpieť výkon vecného bremena v prospech seba ako fyzickej osoby resp. svojich príbuzných (in personam). Vecné bremeno in rem v prospech pozemku C-KN parc. č. XXXX v kat. úz. W. Ľ. uvedenou zmluvou zriadené nie je a preto zamietnutie žaloby v tejto časti súdom prvého stupňa odvolací súd považoval za správne. Tvrdenie, že okrem žalobkyne ako oprávnenej zo zriadeného vecného bremena majú právo vstupovať na pozemok zaťažený vecným bremenom aj jej rodinní príslušníci, resp. osoby, ktoré navštívia rodinný dom v jej vlastníctve, je vzhľadom na formuláciu žalobného petitu irelevantné.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu v rozsahu potvrdzujúceho výroku podala žalobkyňa (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, v ktorom žiadala, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu v dovolaní napadnutom rozsahu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

3.1. Prípustnosť dovolania odôvodnila poukazom na ustanovenie § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Za rozhodujúcu právnu otázku v danom spore považovala žalobkyňa to, či v zmysle odseku 7/ kúpnopredajnej zmluvy uzatvorenej dňa 27. novembra 1941, došlo k zriadeniu služobnosti práva prechodu „in rem“ alebo „in personam“. Súd prvej inštancie a odvolací súd vychádzali z toho, že kúpnu zmluvou z roku 1941 bola zriadená služobnosť (vecné bremeno) „in personam“. Podľa názoru žalobkyne ide o služobnosť (vecné bremeno) „in rem“, lebo k jeho zániku nedochádza smrťou osoby F. Z., keď oprávnenia z neho prechádzajú na jeho potomkov. Orgán konajúci pri zápise služobnosti posúdil jeho charakter s ohľadom na okolnosti obvyklé v danom mieste a čase. Interpretoval prejav vôle lepšie a v zhode s vôľou zmluvných strán. Cieľom zmluvných strán pri uzatváraní kúpnej zmluvy bolo, aby bol zabezpečený prechod k nehnuteľnosti cez pozemok služobný pre vopred neurčený okruh osôb (F. Z., jeho manželku a potomkov).

4. Žalovaná považovala podané dovolanie za neprípustné a nedôvodné, preto ho navrhla odmietnuť alternatívne zamietnuť a žiadala o priznanie náhrady trov konania.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana konania zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods.1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je procesne prípustné a zároveň aj dôvodné.

6. V danom prípade žalobkyňa vyvodzuje prípustnosť svojho dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

7. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu (teda v žiadnom prípade nie o skutkovú otázku). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj procesnoprávna (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť o právnu otázku, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním.

8. Za rozhodujúcu právnu otázku v danom spore považuje žalobkyňa to, či v zmysle odseku 7/

kúpnopredajnej zmluvy uzatvorenej dňa 27. novembra 1941, ktorý znie: „Vzhľadom na tú okolnosť, že na parcele č. XXX/X je postavená budova F.B. Z., ku ktorej niet iného príchodu, Q. Z. povoľuje na parcelu č. XXX/X pozemknícké zabezpečenie právo služobnosti prechodu cez parcelu č. XXX/X pre F. Z., jeho manželku a zákonných potomkov.“ došlo k zriadeniu služobnosti „in rem“ alebo „in personam“. Súd prvej inštancie a odvolací súd vychádzali z toho, že kúpnu zmluvou z roku 1941 bola zriadená služobnosť „in personam“ (osobná služobnosť). Podľa názoru žalobkyne ide o služobnom „in rem“ (pozemkovú služobnosť), lebo k jeho zániku nedochádza smrťou osoby F. Z., keď oprávnenia z neho prechádzajú na jeho potomkov. Orgán konajúci pri zápise služobnosti posúdil jeho charakter s ohľadom na okolnosti obvyklé v danom mieste a čase. Interpretoval prejav vôle lepšie a v zhode s vôľou zmluvných strán. Cieľom zmluvných strán pri uzatváraní kúpnej zmluvy bolo, aby bol zabezpečený prechod k nehnuteľnosti cez pozemok služobný pre vopred neurčený okruh osôb (F. Z., jeho manželku a zákonných potomkov).

9. Od vzniku československého štátu v roku 1918 platilo v Československu skoršie občianske právo prevzaté tzv. recepčným zákonom č. 11/1918 Sb., ktorý v čl. 2 ustanovil, že všetky doterajšie zemské aj ríšske zákony a nariadenia nateraz zostávajú v platnosti. Právne normy (v zmysle písaného aj obyčajového práva) prevzaté týmto zákonom z Rakúsko-Uhorska sa stali súčasťou československého právneho poriadku. Súčasťou československého právneho poriadku sa tak stal aj rakúsky Všeobecný občiansky zákonník vyhlásený patentom z 1. júna 1811, č. 946 Sb. v znení noviel, ktorý od 28. októbra 1918 platil v akademickom pomenovaní ako „Československý všeobecný zákonník občiansky“. Na území Slovenska naďalej platilo uhorské obyčajové právo, hoci medzi právnou úpravou služobností podľa rakúskeho a uhorského práva nebol žiadny zásadný rozdiel. Tento stav trval prakticky až do konca roka 1950, kedy bol vydaný nový Občiansky zákonník, ktorý s účinnosťou od 1. januára 1951 zjednotil občianske právo na celom území Československej republiky. (Števček, M., Dulák, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M., a kol. Občiansky zákonník I., 2. vydanie. Komentár. Praha: C.H.Beck, 2019, § 151n, s. 1353 - 1381). Služobnosti vzniknuté za platnosti uhorského práva sa od 1. januára 1951 spravovali Občianskym zákonníkom č. 141/1950 Zb. (§ 562), ich vznik sa posudzoval skorším právom. Uvedený režim intertemporality mal i Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. (§ 854).

9.1. Služobnosť je vecné právo na cudzej veci, podľa ktorého niekto v určitom smere užívať môže vec, ktorá je vo vlastníctve iného tak, že toto trpieť musí aj ktorýkoľvek nový vlastník veci. Služobnosť bola považovaná za absolútne právo užívacie, pretože ukladala všetkým osobám nerušiť toto právo - užívať vec. Pozemkové služobnosti (servitutes reales, resp. praediales) sú tie, u ktorých užívacia oprávnenosť, ktorá je predmetom služobnosti, tak je spojená s dvoma pozemkami, že právo toto vždy prislúcha vlastníkovi jedného pozemku (takzvaného panujúceho pozemku) na druhý pozemok (takzvaný služobný pozemok) bez ohľadu na to, kto je vlastníkom tohoto druhého pozemku. ... Do skupiny pozitívnych služobností patria hlavne služobnosti cesty, podľa ktorých vlastník panujúceho pozemku môže prechodiť cez služobný pozemok (pešky, na koni). ... K nadobudnutiu pozemkovej služobnosti spravidla potrebné je, aby k nej vlastník služobného pozemku udelil povolenie. Pozemkovú služobnosť voči iným (neskorším nadobúdateľom práv) spravidla len vtedy možno uplatňovať, keď je vpísaná do pozemkovej knihy. ... Osobné služobnosti (servitutes personales) líšia sa od pozemkových v tom, že ich predmetom môže byť nielen nehnuteľnosť, ale i hnutelná vec a že oprávnenou osobou nie je ten, kto je práve (v tom ktorom čase) vlastníkom nejakej nehnuteľnosti, ale niektorá individuálne určená osoba. ... Osobná služobnosť viaže sa úzko k dotyčnej osobe: je neprevediteľná a neprejde na dediča, keď si to strany výslovne nevymienia. V pochybnosti sa má zato, že ide o služobnosť pravidelnú (teda pozemkovú), napr. pri práve čerpať vodu Gl.U.3710,10308). Kto tvrdí odchýlky od pravidelnej služobnosti musí ich dokazovať. (Fajnor, V. - Zátarecký, A.: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, III. vydanie, Heuréka, Šamorín, 1998, s. 167 - 170; Rouček, F., Sedláček, J.: Komentár k Československému obecnému zákonníku občianskemu, CODEX Bohemia, 1998, díl II, str.809 - 829).

9.2. Pozemková služobnosť spravidla upravovala susedské pomery, išlo o právo, ktoré sa vyznačovalo (vkladalo) v pozemkovej knihe na liste C majetkovej podstaty služobnej nehnuteľnosti ako bremeno a na strane A majetkovej podstaty panujúceho pozemku v poznámke sa poznačilo ako oprávnenie, smrťou oprávneného nezanikalo. Z kúpnopredajnej zmluvy z 27. novembra 1941 (ďalej aj „kúpna zmluva“)

vyplýva, že X. Z. spolu so svojou manželkou U. Z. ako predávajúci previedli na Q. Z. parcelu č. XXX/X, dom a dvor vo výmere 5 á 83 m² v cene 15.000 Ks a na F. Z. parcelu č. XXX/X, záhradu vo výmere 8 á, 31 m² v cene 1.000 Ks. V článku 7/ tejto zmluvy Q. Z. povolil na parcelu č. XXX/X pozemnoknižné zabezpečenie právo služobnosti prechodu na parcelu č. XXX/X pre F. Z., jeho manželku a zákonných potomkov, pretože na parcele č. XXX/X je postavená budova F. Z., ku ktorej niet iného príchodu. Uvedená služobnosť bola následne aj zapísaná do pozemkovej knihy služobnej nehnuteľnosti titulom č. d. XX/XXXX z vl. č. XXX takto: „vkladá sa právo služobnosti prechodu cez nehnuteľnosť parc. č. XXX ako cez pozemok služobný pre parcelu čís. XXX,XXX vo vložke čís. XXX tejto knihy ako pozemok panujúci.“

9.3. Pozemková služobnosť (§ 473 Všeobecný občiansky zákonník vyhlásený patentom z 1. júna 1811) je taká, kde právo služobnosti je spojené s držbou pozemku a to tak, aby sa mohol prospešnejšie a pohodlnejšie užívať (praedium utilis). Hlavným obsahom členenia služobností na pozemkové a osobné je to, či právo služobnosti je alebo nie je spojené s vlastníctvom určitej nehnuteľnosti. Povoľovanie služobnosti bolo časté najmä pri delení alebo rozkúskovaní nehnuteľností, keď ten, kto obdrží jednu časť, alebo jednu časť nehnuteľnosti prevedie na iného, zároveň si zaistí právo služobnosti (napr. prechodu) pre inú časť nehnuteľnosti. Z kontextu obsahu celej kúpnej zmluvy upravujúcej členenie pozemkov a ich vlastníctva medzi dotknuté subjekty vyplýva, že služobnosť prechodu bola zriadená z dôvodu využitia pozemku i stavby na nej stojacej tak, že k panujúcemu pozemku nie je žiadny prístup a preto v prospech vlastníka stavby (i jeho potomkov) nachádzajúcej sa na panujúcom pozemku bolo potrebné zriadiť služobnosť prechodu cez služobný pozemok; išlo o služobnosť cesty (prechodu) zriadenú na farchu a so súhlasom vlastníka služobného pozemku. Potvrdením tohto stavu bol v roku 1942 intabulárny zápis uvedenej pozemkovej služobnosti do pozemkovej knihy, teda pozemnoknižné zabezpečenie práva služobnosti prechodu na parcelu č. XXX/X, na ktorej je postavená stavba a ku ktorej niet iného príchodu (prístupu). Takáto služobnosť je spojená s vlastníctvom nehnuteľnosti, primárne upravuje pomery susediacich nehnuteľností, je vyznačená v pozemkovej knihe (má pôsobiť „in rem“). Účelom predmetnej kúpnej zmluvy bolo, aby vlastníka stavby mohol túto využívať a vstupovať zo služobného pozemku na panujúci pozemok, na ktorej táto stojí, lebo na ňu nebolo možné vtedy vstúpiť z iného miesta. Z kúpnej zmluvy vyplýva, že zriadenie služobnosti bolo vyvolané prevádzaním (štiepením) vlastníctva k dotknutým nehnuteľnostiam, čo zodpovedá pozemkovej služobnosti pôsobiacej „in rem“. Zmienka o konkrétnom vlastníkovi stavby na panujúcom pozemku, jeho manželke a ich potomkov v kúpnej zmluve vyjadrovala okruh oprávnených subjektov pozemkovej služobnosti (služobnosti cesty); teda subjektov spojených s nehnuteľnosťou panujúcou pre možnosť jej (vy)užívania. Služobnosť teda nebola zriaďovaná na niektorú vybranú osobu (individualitu) bez viazanosti na vlastníctvo panujúceho pozemku a stavby na nej stojacej, obmedzujúca sa na dobu jej života. V pochybnosti sa má zato, že ide o služobnosť pravidelnú (teda pozemkovú), vid' dobová judikatúra napr. pri práve čerpať vodu Gl.U.3710,10308. Kto tvrdí odchýlky od pravidelnej služobnosti musí ich dokázať. Také dôkazy však neboli v tomto konaní predkladané. A preto je potrebné vychádzať z toho, že v roku 1941 pre daný prípad išlo o pravidelnú (pozemkovú) služobnosť. Zápis pozemkovej služobnosti v pozemkovej knihe zostal dlhodobo nedotknutý.

9.4. Už z dobovej judikatúry plynulo: „Pokud jde o náležitosti pozemkové služebnosti podle § 473 obč. zák., je přisvědčiti odvolacímu soudu, že nemůže býti služebnosti tam, kde není rozumného důvodu, by se jednoho pozemku používalo ve prospěch druhého“ (Gl. U. čís. 6195).

10. Z uvedených dôvodov dovolací súd považoval dovolanie žalobkyne za dôvodné. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí.

11. Najvyšší súd preto v súlade s uvedeným, pri zohľadnení zásad a princípov efektívnosti, hospodárnosti, ale aj právnej istoty strán konania, či predchádzaniu zbytočným prietahom v konaní zrušil rozsudok odvolacieho súdu v časti potvrdzujúceho výroku, ktorým zamietol žalobu o uloženie povinnosti žalovanej strpiť právo prechodu cez pozemok parcela č. XXXX, k. ú. W. Ľ. zapísaný na liste vlastníctva č. XXX Okresného úradu O. O., katastrálny odbor pre parcely č. XXXX, XXXX/X, XXXX/X k. ú. W. Ľ. zapísané na liste vlastníctva č. XXXX Okresného úradu O. O., katastrálny odbor

v spojení so závislým výrokom o nároku na náhradu trov odvolacieho konania v rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 30. mája 2019 sp.zn. 12Co/41/2018 (§ 439 písm. a/ CSP) a vec odvolaciemu súdu v rozsahu zrušenia vrátil na ďalšie konanie.

12. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP).

13. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.